

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географічні основи регіонознавства

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

мова навчання: українська

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри загальної та
регіональної географії

Протокол № 1 від 30 серпня 2023 року

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Географічні основи регіонознавства
Викладач	Барановський Микола Олександрович
Профайл викладача	https://pgf.sspu.edu.ua/kolektyv-kafedry-geografia
Контактний тел.	(0542) 685932
E-mail:	Brnm@ukr.net
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=5641
Консультації	Консультації проводяться щосереді о 14:30 год; групові або одноосібні. Також можливі он-лайн консультації через інтернет-ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або телефонувати.

Анотація до дисципліни

В структурі географічних знань важливе місце відводиться регіональним дослідженням. У складі регіональних наук почесне місце належить регіонознавству, яке здійснює методологічне, методичне та інформаційне забезпечення управління розвитком територій, бере активну участь в розробці та реалізації державної регіональної політики тощо. При цьому регіонознавство не механічна сума різних наук, а синтез знань про регіон, що забезпечує якісно новий погляд на взаємопов'язані територіальні процеси і явища.

Традиційне економічне мислення категоріями окремо взятих підприємств, галузей та їх підгалузей, міністерств тощо – сьогодні безнадійно застаріло. Воно поступово витісняється регіонально-цілісним підходом, який дозволяє вивчати господарство регіону як системне утворення, що є органічною складовою національної економіки.

Соціально-економічний розвиток кожного регіону підпорядковується досягненню стратегічної мети – забезпеченню високої якості життя населення завдяки підвищенню ефективності власного виробництва та реалізації внутрішніх потенційних можливостей.

Поняття «регіон» (поруч із «районом») перетворилося на одне з базових понять географічної науки. Але внаслідок вільного поводження з терміном (зокрема і на побутовому рівні) існує досить багато варіантів його визначення. Для професійних географів регіони – це складні просторово-часові геосистеми, які охоплюють всі компоненти тріади «Природа – Населення – Господарство». При такому погляді територіальний (регіональний) розвиток стає результатом розв'язання внутрішніх протиріч цієї суперсистеми. У такому контексті регіональний розвиток можна розглядати як суспільно-просторовий (географічний) процес – неперервну зміну станів і стадій просторової організації людської діяльності в регіонах країни. При цьому кожний конкретний регіон відрізняється індивідуальними особливостями, які зумовлені унікальністю території, специфікою господарства, образом життя населення тощо. Виявлення цих регіональних відмінностей людської діяльності та пізнання їх причин, а також розробка заходів регіональної політики для зменшення контрастів у рівнях та якості життя населення – завжди були одними з головних завдань суспільної географії.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни: формування знань базових засад регіонознавства, регіонального розвитку як інтегрального суспільно-географічного процесу, основних теорій та концепцій регіоналістики, закономірностей, принципів і чинників регіональної диференціації, методів економічного аналізу території, набуття практичних навичок розроблення та оцінки програм і стратегій соціально-економічного розвитку регіонів.

Завдання курсу. Комплексне бачення закономірностей та особливостей формування й розвитку регіонів, а також процеси управління ними передбачає виконання таких завдань:

- опанувати базові поняття, теорії та концепції регіонознавства;
- висвітлити наукові принципи і методи регіональних досліджень, сформулювати поняттєвий апарат регіонознавства;
- сформулювати погляд на регіон як цілісну суспільно-географічну систему;
- виокремити як універсальні, так й індивідуальні риси регіонального розвитку;
- розвинути практичні навички з економічної аналізу розвитку регіонів;
- ознайомити магістрантів з особливостями та проблемами соціально-економічного розвитку регіонів України;
- оцінити ефективність державної регіональної політики в Україні, діяльності органів місцевого самоврядування;
- опанувати методологічні засади розробки й реалізації заходів регіональної політики, стратегій і програм розвитку й відновлення регіонів і територіальних громад України;
- сформулювати аналітичне мислення, яке дозволить здійснювати ефективну регіональну політику в умовах складних геополітичних трансформацій та протиріч процесу глобалізації.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми магістранти повинні оволодіти наступними програмними компетентностями:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі та прикладні проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері географії, природокористування міського та регіонального розвитку, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.

СК 5. Здатність здійснювати фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, процесів глобалізації, регіоналізації та урбанізації у світі, проводити їхню геоecологічну й суспільно-географічну експертизу та моніторинг.

СК 6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.

СК 10. Здатність працювати з різними типами географічних даних (текстовими, картографічними, графічними, числовими тощо), впроваджувати та використовувати комп'ютерні програми для роботи з ними.

СК12. Здатність до виконання посадових обов'язків викладача, володіння педагогічним тактом та високими моральними якостями, здатність застосовувати сучасні методики і освітні технології, у т.ч. геоінформаційні, з метою забезпечення якості навчального процесу в закладах освіти.

Формат дисципліни

Ознаки дисципліни	
Рік викладання	2023/24
Освітній ступінь	магістр

Курс навчання	1
Семестр	1
Формат курсу	очний/заочний
Обов'язкова /вибіркова	обов'язкова
Кількість кредитів/годин	7/210
Кількість розділів	3 розділи
Форма контролю	екзамен
Лекції	28 год. / 10 год.
Практичні заняття	30 год. / 12 год.
Консультації	2 год. / 2 год.
Самостійна робота	150 год. / 186 год.

Результати навчання

ПРО2	Оцінювати результати власної роботи, демонструвати уміння працювати в команді
ПРО3	Вільно спілкуватися із професійних і наукових питань іноземною мовою
ПРО6	Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку
ПРО7	Брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня
ПРО9	Проводити фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, здійснювати їхню геоекологічну і соціально-економічну експертизу та моніторинг
РП11	Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризм

Тематичний план вивчення дисципліни

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади регіоназнавства та методи економічного аналізу території

Тема 1. Предмет, методи і завдання регіоназнавства як міжпредметної галузі знань

Регіоназнавство як міжпредметна галузь знань і навчальна дисципліна. Об'єкт і предмет вивчення географічного регіоназнавства. Місце і роль регіоназнавства в системі наук. Цілі і завдання регіоназнавства. Структурні підрозділи регіоназнавства. Взаємозв'язок регіоназнавства із регіональною економікою, регіоналістикою, країнознавством та суспільною географією.

Тема 2. Базові наукові поняття регіоназнавства

Основні поняття регіоназнавства. Поняття «простір», «територія» і «регіон». Ознаки та властивості простору. Властивості та функції території. Регіон як основний об'єкт регіоназнавства. Вітчизняне та європейське розуміння поняття «регіон». Види соціально-економічного простору: ареал, зона, район (регіон), а також полігон, осередок, місце, анклав, екслав. Поняття «простір» і «територія». Ознаки, властивості та функції простору. Співвідношення понять «ареал», «зона», «район», «територія», «регіон».

Тема 3. Теоретичні та методологічні засади регіоназнавства

Теорії та концепції регіоназнавства. Економічні теорії: спеціалізації регіонів, розміщення, сучасні теорії (поляризованого розвитку, «центр-периферія», дифузії нововведень, циклічності регіонального розвитку, кластерів, знанневої економіки, нового регіоналізму, smart-спеціалізації). Географо-екологічні теорії та концепції (меж зростання, сталого розвитку). Демосоціальні теорії та концепції: систем розселення, опорного каркасу розселення, просторової поведінки людини. Геополітичні теорії, концепції та доктрини.

Тема 4. Чинники регіоналізації

Природно-географічні чинники. Зональність та а зональність географічної оболонки. Етнічні чинники. Розвиток етносів. Етногенез. Демографічні передумови регіоналізації.

Демографічні та геодемографічні процеси. Концепція демографічного переходу. Політичні та релігійні чинники регіоналізації. Геополітика та її вплив на регіоналізацію. Геополітичні регіональні конфлікти. Релігійна сфера та її вплив на процеси регіоналізації. Релігійні простори. Досвід регіоналізації України.

Тема 5. Методи економічного аналізу території (регіону)

Система методів економічного аналізу території (регіону). Регіональна діагностика. Методи оцінки асиметричності регіонального розвитку. Методичні підходи до аналізу структурних зрушень в економіці та в її окремих секторах. Особливості оцінки природно-ресурсного, демографічного, людського, економічного, фінансового потенціалів регіону. Комплексний аналіз території. SWOT і TOWS-аналізи як основа для оцінки потенціалу території та розробки стратегії її перспективного розвитку.

РОЗДІЛ II. Наукові засади регіональної політики. Регіоналізація України та світу

Тема 6. Наукові основи регіональної політики

Світовий досвід становлення регіональної політики. Сутність, мета, цілі та завдання державної регіональної політики в Україні. Об'єкти та суб'єкти регіональної політики. Нормативно-законодавча база регіональної політики України. Напрямки, механізми та заходи реалізації регіональної політики. Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2027 року. Адміністративно-територіальний устрій і регіоналізація країни. Досвід регіоналізації України. Адміністративна децентралізація: цілі, завдання, проблеми реалізації в Україні.

Тема 7. Інструменти державної регіональної політики в Україні

Інструменти реалізації державної регіональної політики в Україні. Стратегії та плани розвитку й відновлення регіонів і територіальних громад. Державний фонд регіонального розвитку України як інструмент активізації розвитку регіонів. Smart-спеціалізація як європейська практика стимулювання розвитку регіонів. Агенції регіонального розвитку, їх цілі та завдання.

Тема 8. Типізації регіонів світу та України

Світова практика типізації регіонів. Типізація регіонів за різними ознаками. Економічно-, соціально- та екологічно проблемні регіони. Класифікація регіонів за рівнем сприйняття інновацій. Рівні розвитку регіонів. Регіони-лідери, відсталі, слаборозвинені та депресивні регіони. Стапромислові регіони та монофункціональні міста: визначення поняття, особливості розвитку. Типи депресивних територій, критерії їхнього виділення у різних країнах світу. Депресивні території України: різновиди, індикатори та методи визначення. Функціональні типи територій як об'єкти підвищеної державної уваги. Нові функціональні типи територій в Україні.

РОЗДІЛ III. Сучасні проблеми регіонального розвитку України

Тема 9. Демографічні проблеми регіонів України

Специфіка демографічних процесів в Україні: низька народжуваність, висока смертність, від'ємний природний приріст, висока дитяча смертність, низький показник фертильності, майже найнижча в Європі очікувана тривалість життя при народженні, деформація статево-вікової структури населення, низька шлюбність, висока розлучуваність. Регіональні особливості демографічних процесів в Україні. Проблеми депопуляції та старіння населення в сільській місцевості. Міграційні процеси на її наслідки. Трудова міграція та її вплив на демографічні процеси. Регіональна демографічна політика в Україні.

Тема 10. Соціальні та екологічні проблеми регіонів України

Соціальні проблеми регіонального розвитку України: гендерна нерівність; низький рівень та умови життя населення, бідність; соціальні хвороби; професійна захворюваність, професійний травматизм і професійна смертність; трудові конфлікти; злочинність; безробіття; мігранти, біженці й переселенці; корупція; недоступність та низька якість медичного обслуговування; проблеми освіти та науки; сирітство; дитяча безпритульність тощо. Соціальна поляризація простору. Полюси соціального розвитку та периферія. Рівні соціального розвитку регіонів України. Регіональна соціальна політика.

Проблеми регіональної диференціації рівнів забруднення території України. Комплексна

оцінка рівнів забруднення території регіонів України. Рівні екологічної безпеки регіонів України. Геоекоекологічне районування України за дослідженнями різних науковців. Регіональна екологічна політика.

Тема 11. Економічні проблеми регіонів України

Проблеми нерівномірності економічного розвитку регіонів України. Економічна поляризація простору. Поліси економічного розвитку та периферія. Поляризація периферії. Проблема гіперконцентрації виробництва в індустріальних і високоурбанізованих районах та окремих господарських агломераціях. Регіональні проблеми інвестиційної та інноваційної діяльності України. Рівні конкурентоспроможності регіонів України. Індикатори конкурентоспроможності регіонів. Рівні економічної безпеки регіонів України. Індикатори загроз економічній безпеці регіонів. Проблема відродження економіки України в повоєнний період.

Політика дисципліни

Вивчення географічних основ регіоналістики потребує: виконання тестових завдань, самостійної роботи тощо; підготовки до практичних занять; опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури, а також інших інформаційних джерел.

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення конспекту лекцій, а також позицій, викладених у підручниках, монографічній та іншій науковій літературі тощо.

Результатом підготовки до заняття повинно бути змістовне володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, якій присвячено відповідне заняття, а саме знання: поняттєво-термінологічного апарату дисципліни; теоретичних основ суспільної географії; форм територіальної організації виробництва; чинників розвитку та розміщення виробництв, основних показників соціально-економічного розвитку тощо.

Розв'язання практичних завдань повинно як за формою, так і за змістом відповідати вимогам, що висуваються до вирішення відповідного завдання, свідчити про його самостійність, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

На практичних заняттях присутність здобувачів вищої освіти є обов'язковою, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань теми. Забороняється запізнюватись на навчальні заняття та пропускати їх без поважних причин. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані на консультаціях. Це ж стосується й студентів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу. Під час контрольних заходів забороняється використовувати джерела інформації, усні підказки, письмові роботи інших осіб, друковані книги, методичні посібники, телефони, планшети. Забороняється користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття з метою, не пов'язаною із навчанням.

Академічна доброчесність

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять приклади можливої академічної недоброчесності. Неприпустимо надавати для оцінювання письмову роботу, підготовлену за участю інших осіб. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С.Макаренка.

Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль навчальних досягнень здійснюється протягом семестру на практичних заняттях. Результати (кількість набраних балів) фіксує викладач.

Використовуються такі форми поточного опитування: усна відповідь за лекційними матеріалами, тестування, контрольна робота з відкритими питаннями, заслуховування повідомлень студента з довідковою інформацією, реферати, створення презентації з її обов'язковим показом та повідомленням, участь у обговоренні питань для контролю знань на практичних заняттях.

Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення магістранта в освоєнні програмного матеріалу дисципліни і спрямований на необхідне корегування його самостійної роботи. Сюди входить: методи усного контролю – бесіда, розповідь, доповідь студента, роз'яснення, відповіді на запитання. Усний контроль проводиться майже на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить їх до відома студентів на початку вивчення навчальної дисципліни. Результати поточного контролю є складовою визначення підсумкової оцінки і враховуються науково-педагогічним працівником при визначенні підсумкової оцінки з даної дисципліни. До поточного контролю також відноситься виконання практичних завдань, бали за які враховуються у підсумкову оцінку.

При контролі виконання завдань, які винесені для самостійного опрацювання, оцінці підлягають: самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; вміння застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; підготовка доповідей, презентацій, знання об'єктів тематичних карт тощо. Результати самостійної роботи фіксуються в журналі обліку роботи викладача. Бали, набрані магістрантом за виконання завдань з самостійної роботи, додаються до суми балів, набраних ним з інших видів навчальної роботи з дисципліни.

У кінці семестру проводиться підсумкова контрольна робота. До контрольних заходів допускаються всі магістранти незалежно від результатів поточного контролю. Результати контрольного заходу магістранта, який не з'явився на нього, також оцінюються «незадовільно» незалежно від причини. Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим. Вид контролю – залік. Семестровий залік – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці рівня засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (виконаних певних видів робіт на практичних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр. Залік виставляється викладачем автоматично за умови, якщо магістрант виконав усі види навчальної роботи, які визначені робочою програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка обраховується в кінці семестру, як сума балів за виконання всіх видів робіт. Враховуються бали, набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового контролю. Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Структура проведення семестрового контролю відображається та доводиться до відома магістрантів на першому занятті.

Для заочної форми навчання підсумковий контроль проводиться в період заліково-екзаменаційної сесії за обов'язкової присутності магістранта. Для складання підсумкового контролю магістрантами заочної форми навчання розробляються тести або контрольні роботи з відкритими питаннями. Відповідно до вимог, об'єктивна оцінка рівня знань з боку викладача здійснюється наступним чином: під час складання екзамену з дисципліни кожен магістрант отримує завдання (тест або білет). До підсумкової оцінки включається виконання самостійної роботи, яку він отримав під час попередньої сесії. Форма проведення: письмово-усна.

Критерії оцінювання результатів навчання

Ба ли	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з географічних основ регіоназнавства; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що випливають з наявних даних. На основі проблемної ситуації виділяє проблему, конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	Твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії тощо.
35-59	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом рекреаційної географії; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1- 34	Має лише загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
40-36	Надійно засвоїв програмний матеріал, що відведений на самостійне опрацювання; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає, пов'язує теоретичні знання з практичними навичками та вміє обґрунтувати прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних завдань. При цьому магістрант не має утруднень з відповіддю на видозмінені завдання, демонструє володіння різноманітними методами і прийомами наукового дослідження, виявляє знайомство не тільки з навчальною, але й монографічною та іншою довідковою літературою.
35-30	Твердо знає програмний матеріал, що відведений на самостійне опрацювання, грамотно й по суті викладає його; не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних завдань, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача.
29-24	Має знання лише основного програмного матеріалу, що відведений на самостійне опрацювання, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних завдань.
23-1	Не знає більшої частини програмного матеріалу, що відведений на самостійне опрацювання, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль											Разом	Екзамен	Загальна сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2				РОЗДІЛ 3						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	50	25	100
-	-	-	2	6	4	2	16	4	2	14			
Контроль самостійної роботи											25		
3	3	3			10	3		3					

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основні

1. Барановський М.О. Регіоназнавство: практикум. Навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2022. 84 с.
2. Кобилін П.О. Семінар з проблем регіонального розвитку: навчально-методичний посібник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. 73 с.
3. Руденко Л.Г., Лісовський С.А., Маруняк Є.О. Дилеми регіонального розвитку в Україні. Український географічний журнал. 2020. № 3. С. 36-45.
https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ-3-2020_36-45.pdf
4. Теоретико-методологічна концепція регіонального розвитку України: суспільно-географічний аспект / М.Д. Пістун, Я.Б. Олійник, К.В. Мезенцев, А.Л. Мельничук. К.: Фенікс, 2019. 66 с.
5. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015, 2017, 2020. 372 с.
<http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%A2%D0%BE%D0%BF%D1%87%D1%96%D1%94%D0%B2.pdf>

Додаткові

1. Барановський М.О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України: монографія. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2009. 396 с.
2. Барановський М.О., Смаль В.В., Барановська О.В. Старопромислові регіони України: проблеми та тренди сучасного розвитку (на прикладі Донецької та Луганської областей). Український географічний журнал. 2021. № 1. С. 34-43.
<https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ-1-2021-34-43.pdf>
3. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація. К.: ДП «Прінт-Сервіс», 2014. 132 с.
http://www.geokyiv.org/pdf/Reg_development_in_Ukraine.pdf
4. Пістун М.Д., Мельничук А.Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку України: навчальний посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. 290 с.
5. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні: наукова доповідь / Наук. ред. В.С. Кравців; наук. координатор І.З. Сторонянська. Львів: ДУ ІРД імені М.І. Долішнього, 2017. 120 с.

Інформаційні ресурси

1. [Віче: Журнал Верховної Ради України.](#)
2. [Державна служба статистики України.](#)
3. [Інститут регіональних досліджень НАН України](#)
4. [Міністерство економіки України.](#)
5. [Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури.](#)
6. [Національний інститут стратегічних досліджень.](#)
7. [Smart specialisation platform.](#)